

L'ENERGIA NUCLEAR A LA PREMSA ESPANYOLA

QUÈ PENSA CADA CAPÇALERA DE L'ENERGIA NUCLEAR?

MAITE GARCIA-MESTRES
ANNA MATEU
MARTÍ DOMÍNGUEZ

L'11 de març de 2011 un terratrèmol de gran magnitud va sacsejar Japó. Com a conseqüència d'aquest sisme, l'energia dispersada va alçar onades de més de catorze metres d'altura que van devastar gran part de la costa nipona. Una de les moltes conseqüències d'aquest tsunami van ser els greus danys que va sofrir la central nuclear de Fukushima, que alliberà partícules radioactives a l'atmosfera i al mar. No va passar massa temps entre que l'accident es produïa i que els mitjans de comunicació informaren la població. La premsa espanyola també se'n va fer ressò i van ser nombrosos els articles d'opinió sobre l'accident a Fukushima. L'estudi dut a terme ha volgut conèixer les diferents posicions ideològiques de diversos periòdics espanyols i els seus arguments per saber si existeix a la premsa generalista espanyola un debat científic sobre l'energia nuclear.

Per conèixer els arguments científics dels diaris, s'han analitzat les columnes d'opinió de les següents capçaleres d'àmbit estatal: *El País*, *El Mundo*, *La Razón*, *Abc*, *La Vanguardia* i *Público*. A través dels articles d'opinió publicats, s'ha pogut establir què pensa cada periòdic sobre l'energia nuclear i quins arguments utilitza per abonar aquesta opinió. També s'ha pogut detectar si els arguments científics o ambientals tenien presència en aquests espais.

■ ELS ARGUMENTS CIENTÍFICS I AMBIENTALS

Els arguments de tipus científic no han estat gaire presents entre els textos analitzats. Quan hi apareixien, els arguments científics estaven lligats a la qüestió ambiental, sobretot quan es mencionaven temes com el canvi climàtic, la política energètica de les fonts renovables i els problemes d'abastiment energètic. De vegades, aquests arguments serviren fins i tot per a justificar l'ús de l'energia nuclear, com en aquest article del director d'Economia i Polítiques Públiques de FAES (Fundación para el Análisis y los Estudios Sociales, vinculada al Partit Popular) publicat a *La Razón*:

La producció elèctrica d'origen nuclear és lliure d'emissions de CO₂. Substituir-la per cicles combinats de gas,

tot i que aquests ofereixen menors efectes mediambientals que l'ús del carbó, ocasionaria l'emissió anual addicional de 22 milions de tones de CO₂, equivalents a les emissions d'aproximadament la quarta part del parc automobilístic espanyol. Per a poder tenir un futur de prosperitat i benestar, els espanyols hem d'apreciar el que ens aporta l'energia nuclear, i assumir i gestionar adequadament els riscos que comporta.

FERNANDO NAVARRETE, *La Razón*, 19 de març de 2011

Malgrat això, es va parlar molt poc de les conseqüències d'un greu accident nuclear per a l'entorn natural. L'argument que més es va repetir fou el de les alternatives energètiques. En aquest sentit, l'article del biòleg i socioecòleg Ramon Folch fou un dels que més es va dirigir a la consciència dels lectors. Folch afirmava que no només calia pensar en un canvi de model energètic sinó també de model de consum. Des de la seua tribuna va alertar els ciutadans, poc inclinats a renunciar al nivell de vida actual:

La parada de les set centrals [alemanyes] es veurà compensada per la generació elèctrica en tèrmiques a carbó. Assistirem a una nova polèmica. No hi haurà eixida si continuem centrant-nos en l'oferta i menystenim

la demanda. És més còmode ficar-se amb les centrals que amb l'àvida consumidora, però sense gestió de la demanda no hi ha res a fer. [...] Tenir-ho tot i damunt no emetre CO₂ és impossible. De quant ens privem, a quin risc i amb quin nivell d'emissions? Aquesta és la triple pregunta virtuosa. Sense respondre-la raonablement, només hi ha mera fantasia.

RAMON FOLCH, *El País*, 5 d'abril de 2011

Altres possibles conseqüències de l'accident paraven de la seguretat personal, o de com pot afectar la població un accident nuclear a gran escala. També es discutia sobre la vida útil de les centrals. Però totes aquestes qüestions es tractaren des d'una visió principalment econòmica, sobre els beneficis que proporciona el fet que aquestes encara estiguen en funcionament: beneficis tant per a l'empresari que gestiona les centrals com per a l'usuari, que no ha d'afrontar una pujada de preus de l'energia elèctrica.

Així doncs, es va trobar a faltar un debat amb dades sobre els recursos que aporta realment l'energia nuclear, les necessitats energètiques de l'Estat espanyol, les alternatives reals, els greus problemes que comporten els residus radioactius, etc. Aquests temes no van tenir

espai dins del debat nuclear en la premsa espanyola. Pràcticament la totalitat de les peces analitzades presenta arguments de caire econòmic, polític o social.

■ ELS EDITORIALS I ELS SEUS ARGUMENTS PRINCIPALS

Tot i la gran rellevància de l'accident de la central de Fukushima, hi ha hagut capçaleres que han criticat obertament l'escàs tractament informatiu que han mere-

scut les víctimes del terratrèmol i el posterior tsunami. Tant *La Razón* com *Abc* repeten en els seus editorials i espais d'opinió que no s'estava prestant prou atenció a les pèrdues humanes i que tota l'atenció mediàtica es focalitzava envers la possible catàstrofe nuclear. Així ho deixava palès el periodista de *La Razón* i col·laborador d'Onda Cero Paco Reyero:

Els primers 10.000 morts del tsunami s'han devaluat en tractament informatiu, emergeixen tumefectes i generen, sota la superior alarma nuclear, la mateixa compassió que quan eren vius allà a Tòquio; gens ni mica.

PACO REYERO, *La Razón*, 17 de març de 2011

«S'HA PARLAT MOLT POC EN LA PREMSA ESPANYOLA DE LES CONSEQÜÈNCIES D'UN GREU ACCIDENT NUCLEAR PER A L'ENTORN NATURAL. L'ARGUMENT QUE MÉS ES VA REPETIR FOU EL DE LES ALTERNATIVES ENERGÈTIQUES»

Seguint aquesta línia argumentativa, alguns autors com Juan Roldán arribaren a minimitzar l'accident qualificant-lo com «la menor de les catàstrofes dels japonesos». Si bé és cert que el terratrèmol i el tsunami produïren una vertadera tragèdia al Japó en termes humans, realitzar afirmacions d'aquest tipus deixa clarament en evidència la reticència del mitjà a una anàlisi en profunditat dels riscos de l'energia nuclear, i el seu desig de rebaixar, o dosificar, les conseqüències de l'accident:

Els japonesos han de viure amb 20.000 morts provocats pel terratrèmol i el tsunami i centenars de milers de desapareguts que ja no es trobaran. La central és la menor de les seues catàstrofes i això és molt difícil d'imaginar des de fora.

JUAN ROLDÁN, *La Razón*, 5 d'abril de 2011

Aquesta fou també la tesi més repetida entre els editorials de *l'Abc*, que denunciaren que els mitjans de comunicació prestaven més atenció en aquell moment a allò que podia passar amb la central nuclear que a la catàstrofe ocorreguda, és a dir, a les conseqüències en termes de víctimes del terratrèmol i del tsunami. Així ho destacava l'editorial del 18 de març:

[...] s'estiga prestant infinitament més atenció al que pot succeir a la central nuclear de Fukushima que al drama cert i concret de la devastació causada pel tsunami i els seus més de 6.000 morts i 10.000 desapareguts.

Editorial, *Abc*, 18 de març de 2011

Aquest posicionament evidència un intent d'*Abc* de desviar l'atenció de l'accident nuclear cap a altres focus d'interès, tal i com ho havia fet *La Razón*. Ambdues capçaleres, que defensaren obertament l'energia nuclear i no toleraren que es qüestionara, van seguir aquesta estratègia de desviar l'atenció per tal de no posar en evidència la viabilitat de l'energia nuclear.

També hi va haver espai per a les crítiques envers el govern i sobre com estava gestionant la crisi japonesa. Entre els editorials de *La Razón*, el comentari que més es va repetir fou el de la poca temperància que els governs occidentals han mostrat envers l'accident de Fukushima. Es va criticar obertament Angela Merkel per la decisió de tancar algunes centrals nuclears alemanyes:

Alguns governs occidentals han entrat, no obstant això, en una espiral de confusió i precipitació molt allunyada de la temperància que cal esperar davant de les crisis que es desenvolupen a milers de quilòmetres i sota circumstàncies quasi irrepetibles en el vell continent.

Editorial, *La Razón*, 16 de març de 2011

El tema més rellevant entre els cinc editorials publicats a *La Vanguardia* fou la crítica directa al govern

© MÈTODE

L'11 de març de 2011, un tsunami de 14 metres d'altura afectà seriosament tres dels sis reactors BWR de la central nuclear japonesa de Fukushima I (Fukushima Daiichi). Les exactes conseqüències per a la salut de les persones i per l'ambient en general encara estan per acabar de veure, però en tot cas han motivat un canvi d'actitud generalitzada davant l'energia termonuclear de fissió.

japonès. La capçalera del Grup Godó no va dubtar a posar en evidència les deficiències en la gestió de la crisi natural i nuclear realitzada pel govern nipó, tal i com exposa en aquest editorial:

El seu Govern [el japonès], però, no sembla haver estat a l'altura de l'actitud exemplar dels ciutadans: ha estat lent en les seues reaccions, confús en les seues informacions públiques i li ha mancat el lideratge suficient.

Editorial, *La Vanguardia*, 24 de març de 2011

L'únic editorial que va aparèixer a *El Mundo* va criticar la gestió de l'accident de Fukushima. Es van criticar durament les declaracions del comissari europeu d'Energia Atòmica, Günther Oettinger, que va titllar l'accident de Fukushima d'*apocalíptic*. Així doncs, *El Mundo* instava les autoritats a mantenir la calma i a no deixar-se endur pels primers impulsos:

Som bojos. Quan més falta fa la serenitat, polítics i mitjans més ens entestem a almar els ciutadans. El comissari europeu d'Energia!, un alemany preocupat pel futur electoral del seu partit, parla d'«apocalipsi al Japó» [...].

Consejo editorial, *El Mundo*, 16 de març de 2011

l'Abc fou la capçalera que va criticar tots aquells sectors que proposaven el no-ús o la reducció de l'energia nuclear. Seguint aquesta línia argumentativa tan esbiaixada i parcial, les paraules d'Antonio Burgos sobre els ecologistes, a qui acusava de no tenir «ni zorra idea» (i fins i tot els comparava en el pla moral amb els terroristes etarres), tenien plena justificació:

Ni l'ETA, quan assassinava enginyers per impedir que s'obriera la central de Lemóniz, esmerçava tant ardor com

Manifestació antinuclear a Alemanya amb motiu de l'accident a la central japonesa, el 26 de març de 2011. El lema de la manifestació és: «Fukushima adverteix: atureu totes les centrals nuclears».

aquesta fúria antinuclear que ha entrat a Europa, amb la Merkel al capdavant. Res, res, l'energia nuclear és fatxa, i cal fer-la desaparèixer. [...] Més que l'energia nuclear jo prohibiria aquest tsunami dels progrés ecologistes que no tenen ni punyetera idea i als quals els posen el drap del púlpit d'experts, i a la factura de la llum que li vagen donant.

ANTONIO BURGOS, *Abc*,
16 de març de 2011

Amb aquestes afirmacions, Antonio Burgos, un dels columnistes emblemàtics de la dreta espanyola, restava autoritat al discurs ecologista i al dels experts que es mostren contraris a l'energia nuclear. A més, posava en primer pla el problema del preu de la llum, una qüestió que incideix sobre el lector directament, en una època marcada per la crisi econòmica. Però més enllà d'aquesta qüestió, aquest columnista posava en dubte la crítica a l'energia nuclear reduint-la a una qüestió merament ideològica, explicant les objeccions dels ecologistes com una reacció contra una energia «fatxa», com la titllava irònicament.

■ A FAVOR O EN CONTRA DE L'ENERGIA NUCLEAR?

De l'anàlisi dels articles sobre Fukushima en aquests sis diaris es pot deduir que la tendència generalitzada de la premsa nacional espanyola és defensar l'energia nuclear. Els diaris es basen en arguments de tipus econòmic, relegant les qüestions científiques i ambientals

«S'HA TROBAT A FALTAR UN DEBAT AMB DADES SOBRE ELS RECURSOS QUE APORTA REALMENT L'ENERGIA NUCLEAR, LES NECESSITATS ENERGÈTIQUES DE L'ESTAT ESPANYOL, LES ALTERNATIVES REALS O ELS GREUS PROBLEMES DELS RESIDUS RADIOACTIUS»

a una posició secundària. Malgrat això, aquest suport a l'energia nuclear canvia d'intensitat en funció de la ideologia de cadascun dels mitjans analitzats.

Així doncs, els periòdics més conservadors, com *Abc* i *La Razón*, es mostraren més obertament a favor de l'energia nuclear, mentre que *La Vanguardia*, *El Mundo* i *El País*, malgrat els seus editorials diferenciats, tampoc foren partidaris d'abandonar aquest tipus d'energia. Tot i això, aquestes últimes tres capçaleres sí que apostaren per obrir un debat sobre l'energia nuclear i les seues alternatives.

En funció de cada capçalera, aquest suport fou més subtil o més directe. Sorprenentment *El País* fou un dels periòdics que més va defensar l'energia nuclear. Un dels diaris amb més varietat d'opinions fou *El Mundo*, com també *La Vanguardia*, que va presentar certa bidireccionalitat en les seues col·laboracions. A l'extrem oposat es troba el diari *Público*, amb una línia editorial que es mostrà obertament contrària a la utilització de l'energia nuclear i que va veure en el cas de Fukushima una bona oportunitat per reobrir aquest debat entre la ciutadania. Ha estat l'únic periòdic analitzat que es va posicionar clarament en contra d'aquest tipus de recurs energètic, esgrimint com a argument principal la possibilitat d'un accident massa perillós per poder-lo assumir.

Després d'analitzar aquests sis periòdics, es pot afirmar que un fet com l'accident de la central nuclear de Fukushima ha despertat un elevat interès entre la societat espanyola. Prova d'això ha estat el gran nombre de columnes i editorials dedicats al tema durant el mes posterior al terratrèmol, a banda de tota la resta de cobertura informativa que no ha estat objecte d'estudi. Un tema que, lluny d'estar tancat, encara avui, molts mesos després de l'accident, continua generant articles i opinions i suscitant un interessant i necessari debat. ☺

Després d'analitzar aquests sis periòdics, es pot afirmar que un fet com l'accident de la central nuclear de Fukushima ha despertat un elevat interès entre la societat espanyola. Prova d'això ha estat el gran nombre de columnes i editorials dedicats al tema durant el mes posterior al terratrèmol, a banda de tota la resta de cobertura informativa que no ha estat objecte d'estudi. Un tema que, lluny d'estar tancat, encara avui, molts mesos després de l'accident, continua generant articles i opinions i suscitant un interessant i necessari debat. ☺

BIBLIOGRAFIA

GARCIA-MESTRES, M.; MATEU, A. i M. DOMÍNGUEZ, 2012. «Fukushima en la prensa española. El debate científico sobre la energía nuclear a través de los géneros de opinión». *Actes del Congrés Comunicació i risc. Tarragona 18-20 de gener de 2012*. Asociación Española de Investigación de la Comunicación. Tarragona.

Maite Garcia-Mestres. Llicenciada en Periodisme, Universitat de València.
Anna Mateu. Cap de redacció de MÈTODE.

Martí Domínguez. Director de MÈTODE i professor titular de Periodisme, Universitat de València.

